

Att förstå Gula västarna

Många har svårt att förstå den rörelse som pågår sedan november i Frankrike. Även många journalister i Frankrike har svårt att berätta om den på ett rättvisande sätt eftersom det är en klassfråga; få av dem som skriver kan förstå vilka de gula västarna är.

De nationella mediernas bubbla i Paris har ingen kontakt med dessa människor: de intervjuar dem sällan, ibland kanske de pratar om det "vanliga", "verkliga" Frankrike som de menar ligger efter i utvecklingen. Men protesterna har legat i luften sedan många år och det krävs förståelse för kontexten för att kunna förstå fenomenet "Gula västarna".

I Frankrike har presidenten stor makt. Det som gällde efter andra världskriget gäller fortfarande: vi vill ha en stark man, "un homme fort" är ett vanligt uttryck i Frankrike. I korthet en landsfader, "père de la nation", som Général de Gaulle. Det är som om Frankrike fortfarande letar efter en ny Général de Gaulle.

2007 valdes den konservative Nicolas Sarkozy till president, ofta kallades han för "bling-bling presidenten": han visade att han hade pengar, mäktiga och rika vänner. Han firade sin seger på den mycket exklusiva restaurangen Fouquet's och det skapade en skandal. Det markerade hans stil.

Frankrike var i stort behov av socialistiskt skifte 2012 när François Hollande segrade i presidentvalet. Hoppet byttes dock fort till desillusion; för dem som röstat för honom men också politiskt inom oppositionen och i hans eget lag, där Emmanuel Macron jobbade.

Ett år efter att han valdes fick Hollande kämpa mot Röda mössorna-rörelsen, som demonstrerade mot eko-skatten. En skatt tänkt att avspegla de kostnader, som den tunga trafiken orsakar. Röda mössorna var en direkt referens till en revolt

1675 i Bretagne till följd av kraftiga skatteökningar som sammanföll med en lågkonjunktur. Bretagne som ligger på västkusten har några privilegier för att kompensera sitt perifera läge i Frankrike. Exempelvis, till skillnad från i alla andra regioner i Frankrike, finns det ingen avgiftsbelagd motorväg i Bretagne. Så Ekoskatten sågs som ett hot mot ekonomin som redan var dålig.

I Bretagne växte motståndet mot eko-skatten. Nästan hälften av alla trafikradar i Bretagne och flera eko-skatt-relaterade radar brändes i protesterna. Många politiska röster i Frankrike sympatiserade med Röda-mössorna, exempelvis Ségolène Royal som sa att den var en "medborglig revolt". Under press övergav president François Hollande eko-skatten – och gav bidrag till regionen.

Emmanuel Macron, då vice generalsekreterare i Hollandes regering, konstaterade att beslutet som gynnade Röda-mössornas inte hjälpte Hollande att bli populär igen. Tvärtom. Hollande blev kallad "Flamby", som är namnet på en populär karamelliserad yoghurt som barn äter i skolan; någon söt, utan styrka, som ingenting gör. Macrons tog en annan väg. När Macron valdes ville han själv vara "klockans mästare" – hans egna ord –, med stark kontroll över sin kommunikation.

När Gula västarna började demonstrera valde Macron att inte lyssna på folk på gatorna, utan att hålla den kurs som han har lovat, och se ut som en man som har makt och vet vad han gör. Så blev det våld mellan franska polisen och demonstranter. Våldet har varit centralt i diskussionerna de senaste månader. Från båda sidor, polisen och Gula-västarna. Polisen använder krigsvapen, en kraftig "LB40" som har 40 millimeters diameter och inte ger något ljud ifrån sig när man skjuter. Många demonstranter har förlorat ett öga eller en hand sedan rörelsen startade. Det skapade oro och ilska inom Gula-västarna och även hos observatörer. Även FN drog slutsatsen i maj att Macrons regering "tappade kontakten med verklighet" och pekade på vapnen som polisen använder.

Det som har gjort situationen mer och mer komplicerad är Macrons beteende, eftersom presidentens personlighet är strukturellt viktig i Frankrike. Hans fraser i media speglar vad han tänker och kommer att göra – som alla presidenter före honom. Dessa fraser sprids via journalister eller sociala nätverk, diskuteras och stannar i det kollektiva minnet. Sedan valet 2017 har Emmanuel Macron blivit mer och mer arrogant. Han har producerat fraser som chockerat många. Hans vision av Frankrike som en "start-up nation" förringar dem som inte har en plats i den visionen.

"Det finns personer som lyckas och de som inte är någonting" sa han i juni när han invigde den nya Station F, "världens största inkubator för start-ups" i centrala Paris. Konsekvenserna blev att många arbetslösa, fattiga arbetare och pensionärer, kände sig isolerade och förolämpade. Sedan kom flera reformer för att kontrollera arbetssökande, presidenten reducerade det statliga bidraget till pensionärer och studenter och presenterade planer för att privatisera tågnätverk och ta bort mindre linjer, vilket skapade ilska.

I januari 2018 föreslogs en reform för att begränsa hastigheten på landsväg till 80 km/t. I Frankrike ses en hastighetsbegränsning ofta som ett bra sätt att beskatta folk eftersom kontroller för att se att bilisterna håller rätt hastighet frekvent används. Det dagliga livet organiseras med hjälp av bilen och förändringen andades ännu mer kontroll.

Det här blev början på en rörelse som meddelade "vi har fått nog, det räcker". Många kände sig maktlösa, att de inte kunde påverka sina liv. Flera satte dekal med "nej till 80" på sina bilar. Sedan kom beslutet att höja bensinpriset och Gula-västarna började demonstrera. Även Fouquet's lyxiga bar brändes i mars; och alla tolkade det som en stark symbol för revolt mot dem som är rikare och mäktigare.

Gula-västarna är en direkt konsekvens av det som Macron skapat. Som ekonomiminister samlade Emmanuel Macron flera

politiker från både högern och vänstern för att bygga rörelsen La République En Marche, Republiken EM som också är hans initialer. På det sättet oskadliggjorde rörelsen oppositionen eftersom alla partier försvagades, särskilt socialistpartiet som redan tidigare tappade i popularitet. Emmanuel Macron gjorde sin slutexamen på universitet om Machiavelli. Hans teknik är enkel: han tog stöd från vänster till höger. Det påverkade den politiska strukturen i Frankrike. Det finns inget motstånd, förutom Marine Le Pen.

Man kan göra en parallell mellan En Marche och Gula-västarna. Precis som En Marche-rörelsen är Gula västarna-rörelsen heterogen. När polisen grep några personer efter en våldsam demonstration konstaterades att de anhållna personerna kom från olika samhällsgrupper. De var arbetare, finansmän och arbetslösa. Många har försökt att representera rörelsen men ingen har lyckats göra det. Man söker inte efter någon kompromiss, en del vill att Macron avgår. Det är en rörelse mot den representativa demokratin, som har inneburit besvikelse inför staten, partierna och fackförbunden. Att minska förtroendet för partierna, staten och samhällsinstitutionerna är det precis vad Macron gör.

Rörelsen är otydlig eftersom deltagarnas politiska idéer är olika. Men de agerar tillsammans eftersom de upplever samma känsla av ilska och ekonomiska begränsningar och konstaterar större och större ojämlikhet i samhället. Varför var det just bensinpriset, i stället för någonting annat, som utläste protesterna? Det går inte riktigt att veta. Men en droppe räcker när bägaren är full.

Efter sex månader påverkar Gula-västarna fortfarande det franska samhället. Varje lördag återkommer demonstrationer och tv är på plats – och man avbryter programtablån. Även om det finns polis och starka säkerhetsåtgärder. Även om Gula-västarna är färre på plats betyder det inte att de är inaktiva. Diskussioner pågår på offentliga och privata platser och på sociala medier.

Text: Violette Goarant

fransk journalist i Stockholm, har jobbat bland annat för Reuters, Radio France Internationale och le Monde diplomatique. Intresserad av samhällsfrågor, samhällsutveckling, arbetarrörelser.

Bild på gula västarna: [Jacqueline macou](#) från [Pixabay](#)